

SERİ:V, NO:65 SAYILI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ KREDİLİ ALIM, AÇIĞA SATIŞ VE ÖDÜNCÜ ALMA VE VERME İŞLEMLERİ HAKKINDA TEBLİĞ'E İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

SORU 1: *Açığa satışa ilişkin 24 üncü maddenin 3 üncü fıkrasında “Ancak müşterinin satışı yapılan sermaye piyasası aracını tevdi edebilecek durumda olduğunu ve satışa konu sermaye piyasası aracının takas tarihine kadar aracı kuruma iletileceğini yazılı veya herhangi bir iletişim aracı ile (faks, telefon, elektronik ortam ve benzeri) beyan etmesi durumunda işlem açığa satış işlemi sayılmaz” hükmünden yola çıkarak müşterinin satışa konu olacak hisse senedini bir şekilde getireceğini beyan ederek satış yapması ve daha sonra başka bir aracı kuruma giderek alış yapması veya tevdi edeceğini bir şekilde beyan ederek sabah satış yapması ve öğleden sonra aynı hisse senedini satın alması halinde işlem açığa satış sayılacak mıdır?*

CEVAP 1: Evet her iki işlem de açığa satış sayılacaktır. Tebliğ’de yer alan “tevdi edebilecek durumda olma” ifadesi satışa konu hisse senedine satışı yapacak olan müşterinin sahip olduğu ama satış anında sözkonusu müşterinin aracı kurumdaki hesaplarında bulunmadığı durumları kapsamaktadır. Bu durumlara örnek olarak kişinin hisse senetlerini evinde saklaması ve evinden getireceğini beyan etmesi, hisse senetlerinin başka bir aracı kurumda olduğunu ve takas günü virmanlayacağını beyan etmesi, bir önceki gün alımının yapılmış ancak takası henüz gerçekleşmediği için aracı kuruma satış anında tevdi edilememesi gibi durumlar verilebilir.

Bu çerçevede satışa konu sermaye piyasası aracını tevdi edebilecek durumda olduğu ve takas tarihine kadar aracı kuruma iletileceği ifadesinden yararlanarak açığa satış hükümlerine tabi olmaksızın satış yapmak isteyen yatırımcının, satış anında söz konusu hisse senetlerine sahip olması (ya da alımının yapılmış ama takası gerçekleşmemiş olması) gerekmektedir.

Nitekim Tebliğin 24 üncü maddesinin ilk fıkrasında açığa satış işleminin sahip olunmayan sermaye piyasası araçlarının satılmasını ya da satışa ilişkin emrin verilmesini ifade ettiği, satışa ilişkin takas yükümlülüğünün ödünç alınan sermaye piyasası araçları ile yerine getirilmesinin de açığa satış sayılacağı ifade edilerek, açıkça sahip olunmayan sermaye piyasası araçlarının satışının açığa satış işlemi olduğu vurgulanmıştır.

Yukarıdaki sorunun ilk kısmında yer alan müşterinin getireceğini beyan ederek aracı kurumun satış yapması durumunda aracı Kurum bu beyanın doğruluğunun araştırılmasından sorumlu olduğu için müşterisini tanıma derecesine göre müşterinin beyanının yanı sıra müşteriden bazı belgeleri talep edebilir. Örneğin müşteri hisse senedinin başka aracı kurumda bulunduğu ifade ediyorsa, son tarihli ve onaylı hesap ekstresi istenebilir. Bunlar yeterli görülmez veya ibraz edilemez ise, teyit edilmesi yoluna gidilmesi gerekir. Aynı şekilde senetlerinin evinde olduğunu iddia eden müşteriden de menkul kıymet çıkış fişi talep edilebilir.

Müşterinin sabah saatlerinde “hisse senedim var” şeklinde yapmış olduğu satışın takasını öğleden sonra alım işlemi yaparak kapatması durumunda yapılan işlem açığa satış olarak değerlendirilecektir.

SORU 2: *Müşteri yönü belli olmayan bir piyasada hem alış hem satış emri veriyor ve önce satış emri gerçekleşiyor burada açığa satış var mıdır?*

CEVAP 2: Evet vardır. 1 nolu soruda da ifade edildiği üzere Tebliğin 24 üncü maddesinin ilk fıkrasında açığa satış işleminin sahip olunmayan sermaye piyasası araçlarının satılmasını ya da satışa ilişkin emrin verilmesini ifade etmekte olduğu gözönüne alındığında, emrin verildiği anda henüz alım işlemi gerçekleşmemiş olduğu için, satış emri veren kişinin emri verdiği an hisse senedi bulunmamaktadır. Bu nedenle satış işlemi açığa satış olarak değerlendirilecektir.

SORU 3: 12 inci maddenin üçüncü fıkrasında yer alan özkaynak olarak verilen bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senedi tutarı, her bir müşteri için işleme konu kıymet tutarının %60'ını geçemeyeceği hususundaki orana ilişkin olarak, bir müşterinin 100 milyar TL İMKB 100 endeksinde bulunan A hisse senedini teminata verdiği ve 30 milyar TL kredi kullanmak istediğini varsayalım bu kredi tutarının ne kadarına A hisse senedi alabilir?

CEVAP 3: Soruya cevap vermeden önce düzenlemedeki amacın vurgulanması uygun olacaktır. Söz konusu maddede yapılan değişiklikteki amaç bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senetleri üzerinde yoğunlaşılmasının önlenmesidir. Özellikle tahtası kapatılan hisse senetleri nedeniyle hem yatırımcılar hem de aracı kurumlar zor duruma düşmüşlerdir.

Bu çerçevede özkaynak olarak verilen hisse senedi (Ör. A hisse senedi) ile aynı hisse senedinin yani A hisse senedinin alınmasına kısıtlama getirilmiştir. Özet olarak kredili işlemlerde artık en az iki farklı hisse senedi olmalıdır.

Verilen örnekte alımı yapılacak hisse senedinden çok yüksek tutarda özkaynak verilmesi avantaj sağlamayacaktır.

Örnekte; özkaynak olarak getirilen hisse senetlerinin ve kredili alınan hisse senetlerinin İMKB 100 kapsamına giren senetler olduğu varsayımıyla özkaynak olarak verilen senetlerin Tebliğ'in 12 nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde %90'ı kabul edilerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Kredili olarak alınan hisse senetlerinde ise 12 inci maddenin ikinci fıkrası uygulanmayacaktır (Kredili alınan İMKB 100 kapsamında hisse senedi de olsa %90'ını almaya gerek bulunmamaktadır). Yatırımcının 30 milyar TL kredi kullanmak istediği göz önüne alındığında 30 milyar TL'lık kısmı özkaynak olarak kabul edilebilecek ve 13 üncü maddesi çerçevesinde işleme konu kıymetin (30 milyar TL özkaynak olarak verilen 30 milyar TL ise kredili olarak alınan hisse senedi), bir başka deyişle 60 milyar TL'na karşılık gelen hisse senetlerinin en fazla %60'ı kadar aynı hisse senedinden alınabilecektir. Dolayısıyla örnekte bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senedinden ancak 36 milyar TL'na kadar olabilecektir.

Müşteri tarafından özkaynak olarak getirilen	Aracı Kurum tarafından kabul edilen	İMKB 100 Endeksinde olması nedeniyle %90'nı alınan tutar	Kullandırılan kredi	Kredili işleme konu kıymet (özkaynak+kredili olarak alınan hisse senedi)	Kredili işleme konu kıymetlerin %60'ı
100 Milyar TL A Hisse senedi (İMKB 100 Kapsamında)	33.3 Milyar TL A Hisse senedi (Yatırımcı 30 Milyar TL kredi kullanmak istemektedir.)	30 Milyar TL	30 Milyar TL	30 Milyar TL A hisse senedi +30 Milyar TL kredi alınan hisse senedi=60 Milyar TL	60 Milyar TL * %60=36 Milyar TL

Kredili işleme konu kıymetlerin %60'ı	Özkaynak olarak getirilen	Kredili işlem sonucunda alınabilecek tutar		A/B oranı	
	A Hisse senedi	A Hisse Senedi	B Hisse Senedi		
36 milyar TL	30 Milyar TL	6 Milyar TL	24 Milyar TL	60-40	Mümkün
36 milyar TL	30 Milyar TL	1 Milyar TL	29 Milyar TL	52-48	Mümkün
36 milyar TL	30 Milyar TL	0	30 Milyar TL	50-50	Mümkün

36 milyar TL	30 Milyar TL	15 Milyar TL	15 Milyar TL	75-25	Mümkün değil
--------------	--------------	--------------	--------------	-------	--------------

Bu kapsamda özkaynak olarak verilecek hisse senedinin 6 milyar TL'si kredili olarak alınan hisse senedinden oluşabilir ancak 24 milyar TL'si ise başka hisse senedinden oluşmalıdır.

Bu nedenle kredili olarak alınan hisse senedi ile özkaynak olarak verilen hisse senetlerinin farklı olması veya farklı hisse senetlerinden oluşan bir özkaynak yapısının oluşturulması %60 oranı aşılmadan işlem yapılmasına olanak sağlayacaktır.

SORU 4: *Tebliğ'in 9 uncu maddesinde yer alan takas süresi içerisinde yapılan işlemlerin teminatlandırılması uygulaması kredili işlem yapmayı düşünmeyen aracı kurumlar için de geçerli mi?*

CEVAP 4: Evet. Söz konusu düzenleme tüm aracı kurumları kapsamaktadır. Bu düzenlemedeki amaç aracı kurumların takas süresi içerisinde karşı karşıya kaldıkları riskleri minimuma indirilmesidir. Bu çerçevede kredili işlem yapmasını tüm aracı kurumlar müşterilerinden, gerçekleştirdikleri hisse senedi alım işlemleri sonucunda belirli bir anda oluşabilecek açık takas pozisyonunun %20'si oranında net varlık bulundurmalarını istemek zorundadırlar. Söz konusu yükümlülüğe ilişkin olarak aynı maddenin 5 inci fıkrasında yer alan istisna hükmünden yararlanarak müşterilerine limit tanımak isteyen aracı kurumlar kredili işlem yapmasa bile bu hususa yönelik olarak kredi komitesi oluşturmak zorundadırlar.

SORU 5: *12 inci maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "Özkaynak olarak verilen bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senedi tutarı, her bir müşteri için, 13 üncü madde kapsamında değerlemesi yapılacak olan işleme konu kıymet tutarının %60'ını geçemez." hükmü uyarınca 100 Milyar TL nakit teminat getirerek 100 Milyar TL'da aracı kurumdan kredi kullanarak toplam 200 Milyar TL'na İMKB 100 endeksi dışında olan A hisse senedi alabilir miyim?*

CEVAP 5: 3 üncü soruda da değinildiği üzere söz konusu fıkrada ifade edilmek istenen kredili işleme konu kıymet tutarının ancak %60'ının bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senetlerinden oluşabileceğidir. Bu kapsamda öncelikle aracı kuruma tevdi edilen 100 Milyar TL ile İMKB 100 endeksi dışında hisse senedi alınacak ve bunun 12 inci maddenin ikinci fıkrası kapsamında değerlemesi sonucunda %75'i olan 75 milyar TL'nin kabul edilmesi gerekecektir. Bu durumda 100 Milyar TL'lık A hisse senedi 75 Milyar TL kredi kullanım imkanı verecektir. 75 milyar TL'lık kredi ile yine İMKB 100 endeksi dışında bulunan bir hisse senedi satın alınması durumunda bile 75 milyar TL tutarındaki hisse senedinin tamamı kredili işleme konu kıymet tutarı hesaplamasında dikkate alınacaktır.

Müşteri tarafından özkaynak olarak getirilen	Aracı Kurum tarafından getirilen nakdin müşteri talebi doğrultusunda hisse senedi alınarak değerlendirilmesi	İMKB 100 Endeksinde olmaması nedeniyle %75'ni alınan tutar	Kullandırılan kredi	Kredili işleme konu kıymet (özkaynak+kredili olarak alınan hisse senedi)	Kredili işleme konu kıymetlerin %60'ı
100 Milyar TL	100 Milyar TL	75 Milyar TL	75 Milyar TL	75 Milyar TL A hisse	150 Milyar TL

Nakit	tutarında İMKB 100 kapsamında olmayan hisse senedi alınıyor			senedi +75 Milyar TL kredi alınan hisse senedi=150 Milyar TL	*%60=90 Milyar TL
-------	---	--	--	--	-------------------

Bu kapsamda kredili işleme konu kıymetler özkaynak olarak getirilen 100 milyar TL'lık hisse senedinin %75'i olan 75 Milyar TL ve söz konusu özkaynak karşılığı açılan kredi ile 75 Milyar TL'na satın alınan İMKB 100 endeksi dışında olan senedin toplamı olan 150 Milyar TL'dir ((100 M TL *%75=75M TL)+(75M TL)=150M TL).

Kredili işleme konu kıymetin 150 Milyar TL olduğu gözönüne alınırsa aynı hisse senedinden kredili menkul kıymet işlemine konu olabilecek maksimum tutar 150 M *%60=90 Milyar TL'dir. Bu kapsamda A hisse senedi toplam olarak üst sınır olan 90 Milyar TL'na kadar bulunmalıdır. Kalan 60 Milyar TL başka bir hisse senedinden oluşmalıdır.

Kredili işleme konu kıymetlerin %60'ı	Özkaynak olarak getirilen	Kredili işlem sonucunda alım yapılabilecek tutar		A/B oranı	
	A Hisse senedi	A Hisse Senedi	B Hisse Senedi		
90 milyar TL	75 Milyar TL	18 Milyar TL	57 Milyar TL	62-38	Mümkün değil
90 milyar TL	75 Milyar TL	1 Milyar TL	74 Milyar TL	51-49	Mümkün
90 milyar TL	75 Milyar TL	0	75 Milyar TL	50-50	Mümkün
90 milyar TL	75 Milyar TL	60 Milyar TL	15 Milyar TL	90-10	Mümkün değil

SORU 6: 12 inci maddenin ikinci fıkrasında örneğin İMKB 100 kapsamında bir hisse senedinin %90'ı alınacağı ifade edilmiştir. Oysa aynı maddenin 6 ncı fıkrasında aracı kurumların sermaye piyasası araçlarının kredili alımı veya açığa satış işlemlerinde menkul kıymetlerin cari piyasa değerinin tamamını ya da belirli bir yüzdesini özkaynak olarak kabul etmeye yetkili oldukları ifade edilmiştir. Bu durumda İMKB-100'e dahil olan bir hisse senedinin teminat olarak verilmesi halinde %100'nü kabul edebilir miyim?

CEVAP 6: Hayır. Söz konusu maddede yer alan oranlar azami nitelikte olup, bu oranların üzerinde bir oran belirlemek mümkün değildir. Ancak daha düşük olarak örneğin İMKB-100 kapsamında verilen hisse senedi teminatlarının %80'inin, İMKB 100 dışındaki teminat olarak verilen hisse senetlerinin %60'ının teminat olarak kabul edilmesi şeklinde uygulama yapma aracı kurumların inisiyatifindedir.

SORU 7: Müşteri hesap ekstresi gönderim ücretini ödememesi nedeniyle hesabında borç bakiyesi oluşmuştur. Bu durumda Tebliğ'in 35 inci maddesi hükmü çerçevesinde bildirim yapmak gerekmekte midir?

CEVAP 7: Hayır. Tebliğ'in 35 inci maddesinde takas yükümlülüğünü (nakit ve menkul kıymet) ve/veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen müşterilerin İMKB'ye bildirileceği ifade edilmiştir. Bu çerçevede müşterinin ekstre borcu maddede yer alan takas yükümlülüğü ve özkaynak tamamlama yükümlülüğü kapsamına girmediğinden bildirim yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

SORU 8: Tebliğ'in 9 uncu maddesinin 5 inci fıkrası uyarınca yönetim kurulu kararı ile müşterilere tanınacak olan limit konusunda belirli bir tutarın altına kredi komitesine yetki devri yapılabilir mi?

CEVAP 8: Hayır yapılamaz. Çünkü Tebliğ'de bu yetki yönetim kuruluna verilmiştir.

SORU 9: Uzun süredir herhangi bir alım satım işlemi yapmayan, aracı kurumlar tarafından da ulaşılamayan ancak hesabında hisse senedi bakiyesi bulunan müşterilerin mağduriyetine yol açmamak için sözleşmede yer alan hükümler çerçevesinde bedelli sermaye artırımına katılım bedellerinin aracı kurum tarafından yatırılması durumunda eksi bakiye veren müşteri hesapları 35 inci madde kapsamında temerrüt olarak kabul edilecek midir?

CEVAP 9: Hayır 7 nolu soruda da ifade edildiği üzere Tebliğ'in 35 inci maddesinde 3 ay içerisinde ikiden fazla takas yükümlülüğünü ve/veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen müşterilerin İMKB'ye bildirileceği ifade edilmiştir. Bu çerçevede soruda yer alan bedelli sermaye artırımına katılım takas yükümlülüğü ve özkaynak tamamlama yükümlülüğü kapsamına girmediğinden bildirim esas ihlal olarak kabul edilmeyecektir.

SORU 10: Her takas yükümlülüğünün veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen müşteriyi tutara bakılmaksızın bildirmek gerekmekte midir?

CEVAP 10: Tebliğ'in 35 inci maddesinde herhangi bir tutar yer almamakla birlikte 1 Milyar TL ve altında kalan tutarlar için temerrüd hükümlerinin uygulanmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak bu tutarın üzerindeki temerrüdlere için bildirim ikiden fazla takas yükümlülüğünün veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünün sağlanamaması durumunda İMKB'na yapılacaktır.

Öte yandan Tebliğ'in 35 inci maddesi kapsamında aracı kurumlar temerrüde düşen müşterilerini son ihlalin yapıldığı tarihten önceki üç ayı göz önüne alarak tespit edeceklerdir.

SORU 11: Daha önce kredili menkul kıymet açığa satış, menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesi olmayan bir aracı kurum yeni Tebliğ'de izin belgesi şartı kaldırıldığı dikkate alınarak ne yapmalıdır?

CEVAP 11: Yeni düzenleme ile izin belgesi alma şartı kaldırılmıştır. Daha önce kredili işlem izin belgesi olmayan aracı kurumlar (daha önce belgesi iptal edilenler hariç) Tebliğ'in 4 üncü maddesi uyarınca sermaye piyasası araçlarının kredili alım, açığa satış ve ödünç alma ve verme işlemlerinde bulunmak istemeleri durumunda Tebliğ'de yer alan mekan, teknik donanım, personel ve muhasebe sistemi gibi şartları yerine getirdiklerini Kurula tevsik etmeleri şartı ile 30 işgünü içerisinde kendilerine aksi bildirilmedikçe Tebliğ kapsamındaki faaliyetlerde bulunabileceklerdir.

Öte yandan daha önce kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesi iptal edilen aracı kurumlar Tebliğ'in Geçici 1 inci maddesi uyarınca Kurula başvuruda bulunacaklar ve bu başvuruları Kurulca değerlendirilecektir.

SORU 12: Seri:V, No:34 sayılı Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Tebliğ'de yer alan sermayenin güçlendirilmesine yönelik teşvikler bu Tebliğ'de de geçerli mi?

CEVAP 12: Evet geçerli. Seri:V, No:34 sayılı Tebliğ'in 11 inci maddesi uyarınca aynı Tebliğ'in 7 inci maddesinde yer alan asgari özsermaye tutarının 5 katı özsermayeye sahip olan aracı kurumlar bir müşteriye

%20 oranında kredi kullanılabilecekler, asgari özsermaye tutarının 10 katı özsermayeye sahip olanlar ise %30 oranında kredi kullanılabileceklerdir. Ancak Seri:V, No:34 sayılı Tebliğ'deki güçlendirme hükümlerinden yararlanarak bir müşteriye %10'dan daha fazla kredi veren aracı kurumlar, Seri:V, No:65 sayılı Tebliğ'in 8 inci maddesindeki sürdürme teminatını %50 oranının üzerinde tutarak bir müşteriye açabilecekleri kredi tutarını daha da artıramazlar.

Ayrıca asgari özsermaye tutarının 5 katı özsermayeye sahip olanların belirli bir anda kullandıkları kredilerin toplam tutarı ile müşterileri ve/veya kendi hesaplarına açığa sattıkları hisse senetlerinin değerinin toplamı her faaliyet için ayrı hesaplanmak üzere içinde bulunulan aydan önceki üç ay için ay sonları itibariyle hesaplanan özsermayelerin ortalamasının üç katını geçemez. Asgari özsermaye tutarının 10 katı özsermayeye sahip olanlar için bu oran 4 kattır.

Öte yandan yeni düzenleme ile aracı kurumların kendi kaynaklarından kullandığı kredi ve bankalar üzerinden kullandığı kredi ayırımı kaldırılmıştır.

SORU 13: *Tebliğ'in 12 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında yer alan %60'lık oran hisse senedi fiyat değişimleri sonucunda Tebliğ'e aykırı hale gelirse ne gibi bir yol izlenmelidir? Bu durumda ilgili kredili tutar 1200 Nolu Müşteriler Hesabında mı izlenmelidir?*

CEVAP 13: Bu durumda Tebliğ'in 18 inci maddesinde yer alan özkaynak tamamlama bildiriminde olduğu gibi işleme konu kıymetlerin cari değerindeki değişimler sonucunda bir hisse senedinde %60 oranı aşıldığı takdirde, aracı kurumlar bu durumun tespit edildiği gün itibarıyla, oranın 12 inci maddenin üçüncü fıkrasında yer alan orana getirilmesi için müşteriye en seri iletişim aracı ile (faks, telefon, elektronik ortam ve benzeri) ulaşarak bildirimde bulunur ve teyit alırlar. Bildirimin müşteriye yapıldığı tarihten itibaren iki iş gününü geçmeyecek şekilde sermaye piyasası araçlarının kredili alımı işlemi çerçeve sözleşmesinde belirlenen süre içerisinde tamamlanmaması halinde, aracı kurum ayrıca bir ihbarname göndermesine gerek kalmaksızın kredi hesabını Tebliğ'e uygun hale getirecek işlemleri yapar.

Söz konusu kredili tutarın 1200 nolu müşteri hesabında izlenmesine gerek bulunmamaktadır.

SORU 14: *Tebliğ'in işlem sınırlamalarına ve takas süresi içerisinde yapılan işlemlerin teminatlandırılmasına ilişkin bölümlerinde yer alan "belirli bir anda ifadesi" yerine "gün sonu" gibi bir zamana dilimi ifadesine yer verilemez mi?*

CEVAP 14: İşlem sınırlarının belirli bir an itibariyle kontrolü zorunlu bulunmaktadır. Aksi takdirde, gün içinde aşılması mümkün olan işlem sınırları amaçlanan risk kontrolünü imkansız kılacaktır. Fiyatların ve dolayısıyla risklerin anlık olarak değiştiği bir piyasada gün sonu risk hesaplaması mümkün değildir.

SORU 15: *2003 yılından devreden kredili hesapların bir kısmı yeni düzenlemeye uymamaktadır. Bunlar hangi sürede tasfiye edilecektir?*

CEVAP 15: Vergisel yükümlülükler de dikkate alınarak bu hesapların tasfiyesinin müşteriye gerekli bildirim yapılarak 01 Nisan 2004 tarihi itibariyle tamamlanması gerekmektedir. Söz konusu süre içerisinde hesabını yeni düzenlemeye uygun hale getirmeyen müşterilerin hesapları tasfiye edilecektir. Ayrıca bu istisna sadece 31.12.2003 tarihinden önce açılan ve kredili alım yapılan hesaplar için geçerlidir. 01.01.2004 tarihinden sonra yapılan kredili alımlar için istisnasız olarak yeni düzenleme geçerli olacaktır.

SORU 16: *Bankaların kredi kullandırması durumunda bu Tebliğdeki yükümlülükler bankalara nasıl uygulanır?*

CEVAP 16: Tebliğ'in 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bankaların sermaye piyasası aracı alımı için müşterilerine doğrudan kullandırmak üzere Tebliğde özkaynak olarak sayılan kıymetler karşılığında açmış

oldukları kredilerinde ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla 7 ve 8 inci maddelerde düzenlenen genel ve özel nitelikteki limitlere ilişkin hükümler dışında Seri:V, No:65 sayılı Tebliğ'e tabi olduğu ifade edilmiştir.

SORU 17: *Tebliğ'in 12 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kredili işleme konu olacak menkul kıymetler için öngörülen oranlar (Örnek olarak İMKB 100 kapsamındaki hisse senetlerinin %90'nın kabul edilmesi) sadece özkaynak olarak verilen kıymetler için midir yoksa kredili olarak alınan menkul kıymetleri de kapsamakta mıdır?*

CEVAP 17: Söz konusu oranlar sadece özkaynak olarak verilen tutarlar için uygulanacaktır. Örneğin 50 TL İMKB 100 kapsamında hisse senedini özkaynak getiren müşterinin bu kıymetinin %90'ı olan 45 TL kabul edilecektir. Bu kapsamda 45 TL kredi kullanan müşteri yine İMKB 100 kapsamında bir hisse senedi satın alırsa özkaynak oranının hesaplanmasında bu tutarın %90'nı değil tamamı dikkate alınmalıdır.

Bu şekilde 45 TL özkaynak olarak getirilen hisse senedi ($50 \times 0,90 = 45$), 45 TL kredili alınan hisse senedi olacağından kredili işleme konu menkul kıymet tutarı 90 TL olacaktır.

SORU 18: *Tebliğ'in 9 uncu maddesinde yer alan belirli bir anda oluşabilecek açık takas pozisyonun asgari %20'si oranında net varlığın bulunmasına ilişkin yükümlülüğe yatırımcının banka hesaplarında bulunan varlıklar da dahil edilebilir mi?*

CEVAP 18: Açık takas pozisyonun asgari %20'si oranında net varlık bulunmasına ilişkin yükümlülük müşterinin banka hesaplarında bulunan tutarlar ancak aracı kurumun söz konusu hesaplarda sermaye piyasası aracı işlemlerinden kaynaklanan borca ilişkin olarak tasarruf yetkisinin olması durumunda karşılanabilir.

Öte yandan banka tarafından müşteriye sermaye piyasası aracı işlemlerinden kaynaklanan borca ilişkin bir kredi limiti tahsis edilmiş olması halinde, bu kredinin aracı kurumca tasarruf yetkisinin olması ve bu kredinin teminatının aracı kurumdaki varlıklar olmaması durumunda tahsis edilen bu kredi de açık takas pozisyon hesaplamasında dikkate alınabilir.

SORU 19: *Tebliğ'e göre genel ve özel işlem sınırlarında kullanılacak özsermaye rakamı nasıl hesaplanacaktır?*

CEVAP 19: Özsermayenin hesaplanmasına ilişkin olarak Tebliğ'in 7 inci maddesinde " aracı kurumların belirli bir anda kullandıkları kredilerin toplam tutarı ile müşterileri ve/veya kendi hesaplarına açığa sattıkları hisse senetlerinin değerinin toplamı her faaliyet için ayrı hesaplanmak üzere içinde bulunulan aydan önceki üç ay için ay sonları itibarıyla hesaplanan özsermayelerin ortalamasının iki katını geçemeyeceği, ancak ortalamaya dahil olan son aya ait özsermaye rakamının ortalamadan düşük olması durumunda, limit hesaplamalarında son üç aylık özsermaye rakamlarının ortalaması yerine son aya ait özsermaye rakamı dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda Ocak ayı için aracı kurumlar Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ilişkin olarak sermaye yeterliliği tablolarında yer alan özsermayelerini toplayacak ortalamasını alacak eğer bu ortalama Aralık ayından düşükse 3 aylık ortalama aksi durumda Aralık ayına ait özsermaye rakamı limit hesaplamalarında dikkate alınacaktır.

SORU 20: *Aracı kurum Tebliğ'in 17 inci maddesi çerçevesinde hesaplanan ve 18 inci maddesi çerçevesinde bildiri yapılan kredili hesabındaki özkaynak açığını satış yapmak suretiyle tamamlayabilir mi?*

CEVAP 20: Müşteriye yapılan özkaynak tamamlama bildiri sonucunda müşterinin yeni özkaynak getirmek için mali durumunun müsait olmadığını veya satış yapılarak bu açığın kapatılmasını beyan etmesi durumunda doğal olarak özkaynak satış yapılarak kapatılabilir.

SORU 21: *Tebliğ'in 12 inci maddesinin üçüncü fıkrasında "Özkaynak olarak verilen bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senedi tutarı, her bir müşteri için, 13 üncü madde kapsamında değerlendirilecek olan işleme konu kıymet tutarının %60'ını geçemez" hükmü yer almaktadır. Fıkarda geçen %60 oranının sağlanması amacıyla müşteri satış emri vermiş ve satış gerçekleşmiştir ancak henüz takası gerçekleşmemiştir. Bu durumda müşteri takas gerçekleşmemesine rağmen yükümlülüğünü sağlamış mıdır?*

CEVAP 21: Satış işleminin gerçekleşmiş olması yeterli olup, takasın gerçekleşmesine gerek bulunmamaktadır. Maddenin amacı kredili işlemlerde bir hisse senedi üzerinde yoğunlaşılmasının önlenmesidir bu kapsamda satışa ilişkin emrin verilmesi ve emrin gerçekleşmesi maddedeki amacı sağlamaktadır.

SORU 22: *Tebliğ'in 9 uncu maddesinde yer alan net açık takas pozisyonunun %20'si oranında net varlık bulundurulmasına ilişkin hüküm çerçevesinde işlemi gerçekleştiren ama takası gerçekleşmeyen emirler açık takas pozisyonu hesaplanırken dikkate alınacak mıdır?*

CEVAP 22: Tebliğ'in 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında bir müşterinin takası henüz gerçekleşmemiş hisse senedi alım işlemleri sonucunda, belirli bir anda oluşabilecek açık takas pozisyonunun %20'si oranında net varlığının bulunmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Konuya ilişkin olarak aynı maddenin üçüncü fıkrasında net varlığın hesaplanmasında müşterinin takas yükümlülüğünü yerine getirmedeği kıymetler ile herhangi bir işlemin teminatı olan kıymetlerin dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir.

SORU 23: *Nakit veya sermaye piyasası aracı takas yükümlülüğünde temerrüde düşen tanınmış ve mali gücü olan müşterinin, bu temerrüdünü aracı kurum kendi kaynaklarından temin edeceği nakit veya sermaye piyasası aracı ile karşılarsa Tebliğ'in 35 inci maddesi kapsamında temerrüd sayılacak mıdır?*

CEVAP 23: Evet sayılacaktır. Aracı kurumun müşteri adına takas yükümlülüğünü yerine getirmiş olması müşterinin temerrüde düşmüş olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu maddedeki amaç müşterilerin yükümlülüklerini tam ve eksiksiz olarak yerine getirmesinin sağlanmasıdır.

SORU 24: *Tebliğ'in 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "aracı kurumların bir müşteriye açacakları kredi tutarının Tebliğ'in 7 inci maddesine göre hesaplanacak özsermaye tutarının %10'u aşamaz" hükmü müşterilere bankalar üzerinden kullanılan krediler için de geçerli midir?*

CEVAP 24: Evet geçerlidir. Son düzenleme ile bankalara üzerinden kullanılan kredi ve aracı kurumların kendi kaynaklarından kullandıkları kredi ayırımı ortadan kaldırılmıştır. Bu kapsamda aracı kurumlar maddenin ikinci fıkrasında yer alan istisnadan yararlanmamaları durumunda kendi kaynakları veya bankalar üzerinden kullanılan kredi ayırımına bakılmaksızın maksimum 7 inci madde çerçevesinde hesaplanan özsermaye tutarının %10 nu oranında kredi kullanılabileceklerdir.

SORU 25: *Müşteri hesabında herhangi bir varlığı bulunmadan alım emri verebilir mi? Hangi şartlara tabi olacaktır?*

CEVAP 25: Bu husus Tebliğ'in 9 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında bir müşterinin takası henüz gerçekleşmemiş hisse senedi alım işlemleri sonucunda, belirli bir anda oluşabilecek açık takas pozisyonunun %20'si oranında net varlığının bulunmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda alım emri veren müşterinin emir verdiği tutarın %20'si kadar bir net varlığı hesabında bulundurması gerekecektir.

Ancak bu durumun istisnası aynı maddenin 5 inci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu maddede "Aracı kurumlar tarafından emri veren müşterinin nakit yükümlülüğünü yerine getirecek mali güce sahip olduğu hususunda gerekli araştırmaların yapılmış, Seri:V, No:46 sayılı Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliğinin 12 nci maddesinde yer alan müşteri tanıma kuralı çerçevesinde müşterinin borcunu karşılar tutarda, likiditesini dikkate alarak malvarlığı ve ödeme gücü olduğuna dair tevsik edici belgelerle kredi komitesinin

olumlu görüşünün alınmış ve yönetim kurulu kararı ile limit tanınmış olması durumlarında takas süresini aşmamak üzere herhangi bir teminat almaksızın alım emrinin kabul edilebileceği" hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda müşterinin herhangi bir varlığının bulunmaması durumunda kural olarak alım emirleri kabul edilmeyecektir. Ancak müşteriye yönetim kurulu kararı ile limit tanınmış olması durumunda müşteri tanınan limit çerçevesinde %20 oranında net varlığı bulunmadan da işlem yapılabilir.

SORU 26: *Kredi teminatında yer alan hisse senetleri Tebliğ'in 9 uncu maddesinde yer alan net açık pozisyon hesaplamasında net varlık olarak dikkate alınabilir mi?*

CEVAP 26: Kredi işleminin teminatları net varlık hesaplamasında dikkate alınmayacaktır. Nitekim konuya ilişkin Tebliğ'in 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında net varlığın hesaplanmasında herhangi bir işlemin teminatı olan kıymetlerin dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir.

SORU 27: *Tebliğ'in 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen bir müşteriye açılacak kredinin özsermayenin %20'sine kadar çıkarılabilmesinin şartları nelerdir?*

CEVAP 27: Sürdürme teminatının kredili işlem süresince % 50 oranında ve üzerinde uygulanması kaydı ile aracı kurumların bir müşteriye açabilecekleri kredi tutarını %20'ye kadar artırılabilirler. Maddede yer alan %50 oranı müşterinin kredi hesabında bulunan kredili işlemlerinin tümünü kapsamaktadır. Bir başka deyişle %20 oranında kredi kullandırılan müşteri için %50'nin altında bir özkaynak oranı (örneğin %35'lik özkaynak koruma oranı) söz konusu olamayacaktır.

Ayrıca bu hüküm Kurulun aracı kurumların sermayelerine ve sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelerinde yer alan sermayenin güçlendirilmesine ilişkin özel hükümlerden yararlanan aracı kurumlar için uygulanmamaktadır.

SORU 28: *Tebliğ'in 12 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan %60 oranındaki sınır sadece hisse senetleri için mi geçerlidir? Müşterinin teminat olarak yatırım fonu katılma belgesi vermesi durumunda da sınırlama var mıdır?*

CEVAP 28: Tebliğ'in Seri:V, No:74 sayılı Tebliğ ile değişik üçüncü fıkrasında "Özkaynak olarak verilen bir şirket tarafından ihraç edilen hisse senedi tutarı, her bir müşteri için, 13 üncü madde kapsamında değerlendirilecek olan işleme konu kıymet tutarının %60'ını geçemez" hükmü yer almaktadır. Söz konusu maddede açıkça %60 oranının hisse senetleri için uygulanacağı yatırım fonu katılma belgesi için herhangi bir sınırlama olmadığı ifade edilmiştir.

SORU 29: *İşlem gününde (T) alım emri veren ve bu emrinin kredili işlem olduğunu belirtmeyen müşteri takas günü (T+2) bu yükümlülüğünü yerine getirmezse bu işlemin kredili işlem olarak devam ettirilmesi mümkün mü?*

CEVAP 29: Konuya ilişkin olarak Tebliğ'in 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasında "kredili olmayan bir alım emri nedeni ile müşterinin ödemekle yükümlü olduğu tutarın tamamının veya bir kısmının takas günü itibarıyla tevdi edilmemesi veya söz konusu tutarın takas tarihi itibarıyla müşterinin aracı kurum nezdindeki hesabında bulunmaması durumunda herhangi bir ilave bildirim ihtiyacı duyulmaksızın işlemin 7 ve 8 inci maddelerdeki limitler açısından kredili işlem olduğu kabul edileceği" hükme bağlanmıştır.

Bu durumda aynı maddenin 3 üncü fıkrası uyarınca takas tarihini izleyen üç iş günü içerisinde aracı kurum tarafından işlemin kredili sermaye piyasası aracı alımı olarak kabul edilmesi için aracı kurum ile müşteri arasında kredili işlem sözleşmesi bulunması ve müşterilerin yazılı onayı alınması; kredili sözleşmesi bulunmayan müşterilerle ise sözleşme akdetmek suretiyle, işlemin bu Tebliğ'in bütün hükümleri açısından sermaye piyasası araçlarının kredili alımı işlemi sayılması mümkündür.

SORU 30: *Tebliğ'in 12 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan %60 oranı hesaplanırken Tebliğ'in 13 üncü maddedeki değerlendirme ve 12 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan iskonto işlemleri (Örneğin İMKB 100 endeksine dahil olmayan senetlerin %75'nin kabul edilmesi) uygulandıktan sonra mı hesaplama yapılacaktır?*

CEVAP 30: Evet hesaplama değerlendirme işlemleri tamamlandıktan sonra yapılmalıdır. Örneğin 100 Milyar TL'lık İMKB 100 kapsamında bir hisse senedinin aracı kuruma kredi teminatı olarak verilmesi durumunda, aracı kurum bu senetlerin %90'ı olan 90 Milyar TL'nı kabul edecek ve değerlemede 90 Milyar TL'nı dikkate alacaktır.

SORU 31: *Üç ay içerisinde iki defadan daha fazla takas yükümlülüğünü ve/veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyerek Tebliğ'in 35 inci maddesi kapsamında temerrüde düşerek İMKB tarafından ilan edilen müşterinin ilandan önce sahip olduğu kredili hesabının akıbeti ne olacaktır? Söz konusu müşteri İMKB tarafından yapılan ilandan sonra 6 ay süresince kredili işlem yapamayacak mıdır?*

CEVAP 31: Tebliğ'in 35 inci maddesi çerçevesinde üç ay içerisinde iki defadan daha fazla takas yükümlülüğünü ve/veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyerek kimlik bilgileri İMKB tarafından ilan edilen müşterilerin işlem gününde emre konu nakit veya menkul kıymet tutarlarının hesaplarında bulunmaması veya emrin verildiği anda peşinen tevdi edilmemesi durumunda bu müşterilerin alım veya satım işlemleri hiçbir aracı kurum tarafından Borsa'da ilan edildiği tarihten itibaren 6 ay süre ile kabul edilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda 35 inci madde kapsamında Borsa'da kimlik bilgileri ilan edilen müşterilerin hiçbir aracı kurumda kredili işlem yapması mümkün değildir. Ancak ilandan önce kredili hesabı bulunan müşteriler söz konusu hesapta bulunan kıymetleri artıracak nitelikte işlemler yapamazlar, bir başka deyişle kredili hesabı tasfiyeye yönelik satım emirleri verebilirler.

SORU 32: *Üç ay içerisinde iki defadan daha fazla takas yükümlülüğünü ve/veya özkaynak tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyerek Tebliğ'in 35 inci maddesi kapsamında temerrüde düşen müşteri aracı kurumlarca hangi sürede İMKB'na bildirilecektir? Pazartesi günü nakit temerrüdüne düşen ancak borcunu Perşembe günü kapatan müşteri üç kez temerrüde düşmüş sayılacak mıdır?*

CEVAP 32: İMKB'na yapılacak bildirim ilişkin olarak Tebliğ maddesinde açık bir hüküm bulunmamakla birlikte bu bildirim iki işgününü geçmeyecek şekilde yapılmalıdır.

Sorunun ikinci bölümüne ilişkin olarak ise bir hisse senedi alım veya satım işlemi sonucunda takas yükümlülüğünün sağlanamaması durumunda aynı işleme ilişkin temerrüd bir günden fazla sürmüş olsa da, bu aykırılık tek aykırılık olarak dikkate alınmalıdır. Soruda Perşembe gününe kadar devam eden temerrüd, üç ayrı temerrüd olarak değil tek temerrüd olarak dikkate alınmalıdır. Özkaynak tamamlama çağrısına uymayan müşteri için de aynı uygulama yapılarak, çağrıya uymadığı her ayrı gün için ayrı temerrüd hesaplaması yapılmayacaktır.

SORU 33- *Müşterilerin, başta eft ile yapılan para transferleri olmak üzere, bankacılık sistemindeki gecikmelerden dolayı istemeden de olsa takas yükümlülüklerini saatinde yerine getirememesi ve çeşitli gerekçelerle yaşanan gecikmeler gibi istisnai durumlarda temerrüt uygulaması söz konusu olacak mıdır?*

CEVAP 33- Bu gibi hallerde temerrüd uygulamasına gerek bulunmamaktadır. Eft işlemlerinde yaşanan problemler, teknik aksaklıklar gibi nedenlerle para ve menkul kıymet transferlerinin gecikmesi durumunda bu hususlar ispatlanması şartıyla temerrüd kapsamında değerlendirilmemektedir.

SORU 34- *Kredili müşteriler için tanınan limitler Tebliğ'in 9 uncu maddesinin 5 inci fıkrası kapsamında %20 oranında net varlık getirmeyen müşterinin hisse senedi alım işlemlerinde de kullanılabilir mi? Hem kredili*

işlem hem de 9 uncu madde kapsamında yapılan hisse senedi alımları için iki ayrı limit mi belirlenmesi gerekmektedir?

CEVAP 34- Aracı Kurumlar kredili hisse senedi işlemleri için kredi limiti tahsis edilmiş müşterilerine kredi komitesinin olumlu görüşü ve yönetim kurulu kararı ile kredili işlem konusunda tanınan bu limitlerin, Tebliğ'in 9 uncu maddesinin beşinci fıkrası kapsamında %20 oranında net varlık bulundurmadan yapılan işlemler için de geçerli olduğuna ilişkin karar alarak iki ayrı limit belirlemeksizin işlem yapabileceklerdir. Ancak aracı kurumların müşterilerine kredili işlemler için ayrı, takas süresi içerisinde yapılan işlemlerin teminatlandırılması için ayrı limitler tahsis edebilmeleri mümkündür.